

Jákob jóslatai – az önismeret áldása

A mostani hetiszakasz talán legfontosabb eseménye Jákob áldásai a fiainak:

„És Jákob összehívta fiait, és mondta nekik: gyűljetek össze, és elmondom nektek, hogy mi fog veletek történni az **idők végezetén.**” (Mózes 1., 49:1)

Rási szerint Jákobnak valóban az volt a szándéka, hogy a végidőket felfedje előttük, de az Örökkévaló Jelenléte [Sechiná] távozott tőle, ezért más dolgokról kezdett el beszélni.

Jákob szándéka eszerint eltért az Örökkévalótól. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy vitájuk volt ebben a kérdésben. Valahányszor azt találjuk, hogy a rabbik vitatkoznak, igyekezzük megérteni a vitás felek mögöttes álláspontját. Mi lehet ennek a vitának a háttere?

Van egyfajta feszültség aközött, hogy „veletek” fog történni, és aközött, hogy „az idők végezetén”. Hiszen nincsen tudomásunk olyan isteni tervről, hogy a világtörténelem még Jákob fiai idején a végéhez kellett volna hogy érjen.

Ez az ellentmondás kétféleképpen oldható fel. Az egyik az, ha azt mondjuk, hogy itt nem

Jákob fiairól, hanem a tőlük származó törzsekről – Izrael törzseiről – van szó, melyeknek (legalábbis egy része) valóban a világtörténelem legvégéig megmaradnak, és a Jákob által szándékolt prófécia rájuk vonatkozott volna.

A másik lehetséges értelmezés az, hogy az „idők végén” nem a történelmi időt jelenti, hanem a személyes életüket. Ez alapján finomítható Rási fenti magyarázata úgy, hogy Jákob nem kezdett el teljesen más dolgokról beszélni, mint amiről szándéka volt, és az Örökkévaló megengedte neki, hogy felfedje „az idők végét”, de nem a történelmi idők végét, hanem fiainak személyes történelmének irányát.

Farnadi-Jeruzálmi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

Zsidó fatalizmus?

Ez utóbbi értelmezés szerint még erősebb az a kérdés, melyet az első értelmezés alapján is feltehetnénk:

Ez vajon nem egyfajta „eleve elrendelés”, determinizmus, mely a zsidóságtól idegen gondolat?

Ismerjük ezek kapcsolatban például a görögök gondolkodását, például Oidipusz mitológiai történetéből. Számára el volt rendelve (egy gonosz átok által), hogy meg fogja ölni az apját és feleségül venni az anyját.

Így is lett, a történet szereplőinek (beleértve magát Oidipuszt) minden jó szándékú igyekezete ellenére. Hiszen az „istenek” – a görög bálványok és a negatív szellemi erők, amiben a görög gondolkodás hisz – nem hagyták ezt, hanem ragaszkodtak a jóslat beteljesüléséhez, mindenféle ravasz fordulat által.

Mi sem áll távolabb a zsidóságtól! Hiszen a zsidóság pontosan az ellenkezőjét írja le a Talmudban:

„Minden az ég kezében van, kivéve az ég félelmét.” (Berácht 33b)

הכל בידי שמים, חוץ מיראת שמים.

Tehát ha az ember valóban féli az Örökkévalót, akkor az Örökkévaló nem juttatja őt a bűn kezére. Éppen ellenkezőleg:

„Aki tisztátalanná akar lenni, annak kinyitják az ajtót. Aki megtisztulni akar, annak segítenek.” (Jomá 38b)

Mindezek hitünk és meggyőződésünk alapköveit alkotják. Emiatt nyilvánvaló, hogy Jákob ősatyánk jóslataival nem akarhatta „dobozba zárni” fiainak jövőjét.

Minden lélek örök küldetése

Hanem az volt a szándéka, hogy útmutatást adjon nekik, a saját személyiségükbe való betekintés, visszajelzés által.

Ezek azok a visszatérő motívumok, melyek minden ember életében ismétlődő „refrének”, amik időről időre felmerülnek.

Különlegesen szép kifejezését találjuk meg ennek a jelenségnek a Zsoltárok könyvében, amikor az Örökkévalót – egyebek mellett – ezzel a kifejezéssel jellemzi:

„Aki az igazságot őrzi örökké” (Zsoltárok 146:6)

הַשֹּׁמֵר אֶמֶת לְעוֹלָם

Az Örökkévaló ugyanis az, aki egy bizonyos célt, karaktert, feladatokat és lehetőségeket minden egyes lélekbe elültetett. Ez az az igazság, amit „örökké őríz”, vagyis amikor az ember már elfelejtené, Ő akkor is feleleveníti a számára, és úgy alakítja a körülményeket, hogy emlékeztesse. Ezáltal segíti abban, hogy beteljesíthesse a magasabb küldetését.

Ha ezen a szemüvegen keresztül olvassuk Jákob szavait, akkor egész más színezetet kapnak.

Például rögtön az első fiú, Reuvén, akiről azt mondja, hogy nagy erő van benne, de ezt a lehetőséget elveszítette azáltal, amikor megszenteltelenítette apjának ágyasát (Mózes 1., 49:3, ld. 35:22).

Első pillantásra olyasmiről szól, amin kár már keseregni: az elveszített elsőszülöttségről, amit nem lehet visszahozni. Viszont a konstruktív része az, amit a menedzsment

világából SWOT elemzés¹ néven ismerünk: megmutatja, hogy mi az ereje és mi a gyengesége. Erőssége az energetikussága, a benne rejlő azonnali reakciókészség, a gyengesége és a veszélye pedig ugyanez a hirtelenség, amit mindig fejben kell tartania.

A vilnai Gáon azt tanítja, hogy ez az, amit a próféták annak idején megadtak. Ők ugyanis nem „jövendőmondók” voltak, nem a csillagzatból olvastak, mint más népeknél. Ahogyan fentebb is utaltunk rá:

A zsidó népre nem hatnak a csillagok (Sábát 156a)

אֵין מִזֶּל לְיִשְׂרָאֵל

Hanem a próféták feladata az volt, hogy megmondják az embernek, hogy mi az, ami-ben ő jó, miben nem, mire figyeljen oda, mi a küldetése.

Ma pedig, hogy nincsenek próféták, a Tóra tanulmányozása által közelebb kerülhetünk saját magunk pontosabb megismeréséhez².

HETISZAKASZ

Vajon lehetséges, hogy a Messiás már eljött volna?

„Nem fog eltávozni a jogar Jehudától [...] addig, amíg el nem jön Siló, és összegyűjti neki a népeket.” (Mózes 1., 49:10)

Rási magyarázata szerint „Siló” a Messiás, azaz a felkent király, aki majd az idők végezetén fog eljönni, és Dávid – így Jehuda – leszármazottja lesz majd.

Az egyik legnevesebb kora középkori talmudtudós, Rásbá (*Rabbi Slomó ibn Aderet, 1235-1310*) beszámol arról³, hogy hogyan vitatkozott vele ennek a mondatnak az értelmezéséről egy arab bölcs.

A kérdező szerint ebből a próféciából következik, hogy a zsidóság tévúton jár. Hiszen Jákob azt mondja, hogy amíg a Messiás el nem jön, addig nem fog eltávozni Jehudától a királyi jogar. Márpedig most már eltávozott. Ez pedig – érvelése szerint – csak úgy lehetséges, ha a Messiás már eljött.

Rásbá erre azt válaszolja, hogy a Bibliában számos olyan mondatot találunk, ami ellentmond ennek az értelmezésnek. Például:

„Nem foglak elhagyni téged addig, amíg meg nem csináltam mindent, amit megígértem neked.” (Mózes 1., 28:15)

Ebben a próféciában az Örökkévaló megígéri Jákobnak, hogy meg fogja őt őrizni kalandos vándorútján. Az arab bölcs logikáját követve azonban a mondatot úgy kell érteni, hogy amikor már mindent megtett számára, akkor el is fogja hagyni. Ez pedig nem áldás, hanem átok lenne.

Hasonló bizonyíték található a Krónikák könyvében, ahol Dávid király így biztatja fiát, Salamont:

„Ne félj és ne rettegj, mert az Örökkévaló Isten, az én Istenem veled van, nem fog elengedni és nem fog elhagyni, amíg befejezed az Örökkévaló házának teljes szolgálatát.” (Krónikák 1., 28:20)

1 Strength, Weaknesses, Opportunities, Threats, vagyis Erősségek, Gyengeségek, Lehetőségek, Veszélyek.

3 Tesuvot HáRásbá 4:187

2 Ld. még „Pontosan mihez is hoz közelebb a Tóra? Magunkhoz vagy az Örökkévalóhoz?”, *Orti.hu*, 2022. május 1., *Omek magazin*, II. évf. 2. szám, Emor 5783

Azonban mindez továbbra sem magyarázza meg, hogy hogyan értendők Jákob szavai? Hiszen mindebből az következik, hogy a királyság még a Messiás eljövetele után sem fog távozni Jehudától. Viszont mindezzel együtt láthatjuk, hogy már most is távozott!

Rásbá erre azt a választ adta, hogy a Bibliában az *ád [addig]* szó időnként azt jelenti, hogy *lAAD [örökké]*⁴. Eszerint Jákob próféciaja így fordítandó helyesen:

„*Nem fog eltávozni a jogar Jehudától [...] örökké [lAAD], mert [ki] eljön Siló, és összegyűjti neki a népeket.*” (Mózes 1., 49:10)

Egy másik fontos magyarázó, *Rábénu Bácháje* (1255-1340) szintén foglalkozott ugyanezzel a kérdéssel.

Ő azt a választ adta rá, hogy világos, hogy Jákob próféciaja csak azokra az időkre vonatkozik, amikor Izraelnek van egyáltalán királya. Hiszen a Tóra írja később, a feddészek között, hogy ha nem hallgatunk az Örökkévaló szavára, akkor:

„*Elvisz az Örökkévaló téged és királyodat, akit magad fölé teszel egy néphez, melyet nem ismersz.*” (Mózes 5., 28:36)

Márpedig ha a király is száműzetésbe kerül, akkor megszűnik a királyi hatalma. Jákob próféciaja pedig nem mondhat ellent Mózesének, ezért értelmezendő úgy, hogy a száműzetés idejére nem vonatkozik.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este** (Budapesten): 15:41-ig.

Szombat kimenetele: 16:54.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:38-ig.

Szombat reggeli ima a Bét Jehuda zsinagógában legközelebb:

2024. január 20-án, szombat reggel 9 órakor, Bo szombatján.

Sábát sálom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN III. évfolyam 16. számát

Winkler Miksa adományozta

Winkler Lajos

emlékének szentelve.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelke felemelkedésére!

4 Pl. Jesájá 57:15-ben *sochén ád [örökké lakozik]*, mely a szombat reggeli imáinkban is szerepel.